

Oláh András

Távolságok

(részlet)

„Egész életem teli volt szeretettel
– és nem vettem észre...”
(Kierkegaard)

1. A fiú

Nem akartam embereket látni. Kérlemeztem, hogy inkább magánzárkába tegyenek – mint ahogy korábban az előzetesben is. Az ügyvédem végül elintézte. Itt most jó... Vannak, akik megőrülnek a magánytól. Nekem a szabadságot jelenti. Van időm tisztába tenni a dolgokat.

Anyu persze meg-meglátogat... Kértem, hogy ne jöjjön minden héten. Roszszul esett neki... De mit tegyek? Szegénykém folyton az otthoni dolgokról mesél. Nekem pedig ahhoz már nincs közöm... Furcsa ezt kimondani, de mintha elszakadtak volna a szálak. Nem igazán érdekel, mi történt otthon. Semmi sem érdekel. Már az sem igazán foglalkoztat, hogy miért nem jött be hozzám az apám.

Megértem. Biztos neki is rettentően fáj, hogy a fia börtönben van. Nem akar ezzel a tudattal újra és újra szembesülni... Meg a saját kudarcával... Mert ezt ő tutira így éli meg. Néha nekem is eszembe jut, hogy egy idejében elhelyezett pofon talán még segíthetett volna...

Félre ne értsd, ezzel most nem mentségeket keresek. Egyáltalán nem akarom apámra terhelni a felelősséget, amiért nem vágott időben nyakon... A lelkem mélyén tudom, hogy nem sokat ért volna vele. Csak még inkább eltaszított volna magától. Míg nem történik az emberrel valami helyrehozhatatlan, addig nem hiszi el, hogy az apáknak igazuk lehet. Emlékszem, egyszer megvonta a kimenőmet. Egy hónapig nem mehettem sehova. A haverok sem jöhettek föl hozzám. Ez akkor volt, amikor összerúgtam a port a gimiben a matektanárral... Úgy vélte ugyanis, hogy csaltam. Hogy puskáztam. Elvette a dolgozatomat, és ráírta az egyest. Rettentően fölhergeltem magam. Hisztiztem. Követeltem, mutassa meg, hol van a puska, ha annyira tudja, hogy csaltam. Kiforgattam neki a zsebeimet, kirámoltam a padot, a táskámat, aztán meg levetkőztem. Gatyára.

OLÁH ANDRÁS (1959) költő, drámaíró. Mátészalkán él. Legutóbbi kötete: *Fagyponat alatt* (2020).

Nagy balhé lett belőle. A tanár tajtékozott. Az igazgató berendelte apámat. Az öreg persze iszonyúan bedühödött.

Amúgy csendes ember volt. És elfoglalt. Nem igazán érezhettem a törődését. Egyáltalán: keveset volt otthon. Így a vele kapcsolatos emlékeim is szegényesek. Jobbára csak a vasárnapi ebédekre emlékszem. Olyankor beszélgettünk. Vagy mégse... Inkább faggatott, beszámoltatott, számon kért. A hétköznapiokban viszont csak futólag váltottunk néhány szót. Megkérdezte, mi történt a suliban. Bólogatott, hümmögött, felcsattant, ahogy a helyzet kívánta, de semmi több. Azt hiszem, folyton a saját problémái jártak a fejében... Olykor, ha valami folytán fölvetődött a kölyökkorom, akkor elevenedett csak meg... Akkor anyámmal egymásra licitálva emlegették föl az emlékeiket a fürdetésekről, apám ügyetlenkedéseiről a pelenkáimmal, meg hogy mik voltak az első értelmes szavaim, hogy tanultam meg járni egy vasúti menetrenddel a kezemben. A legjobban az a történet tetszett, amikor apám helyettem volt kénytelen megenni valami csirkemelles almapürét, mert anyu mindig szigorúan ellenőrizte, hogy elfogyasztom-e a kimért adagot, hiszen a megfelelő testi fejlődéshez, gyarapodáshoz ezt nélkülözhetetlennek ítélte. Mikor ezekről beszélt, ellágyult a hangja, mosolygott a szeme. Ilyenkor hajlamos voltam azt gondolni, hogy szeret. Vagyis inkább azt, hogy szeretett. Furcsa, nehezen értelmezhető érzés volt ez. Most sem tudom igazán megfogalmazni. Mintha csak a múltunk lett volna része az életének, a jelenünk nem. Persze én is hibás vagyok... Emlékszem, épp a felvételre készültem, s bejött a szobámba. Ritkán fordult elő ilyesmi. Inkább csak akkor nézett be hozzám, ha keresett rajtam valamit. Újságot, csavarhúzó, videokazettát, ilyesmit. Bejött, én az íróasztalnál gubbasztottam. Megállt mögöttem, és a vállamra tette a kezét. Valahogy nevetségesnek éreztem a helyzetet. Talán szégyelltem is a szeretetének ilyen formában történő megnyilatkozását. Leráztam a kezét. „Hagyjál! Nem látod? Tanulok!” „Látom – mondta ő. – Dolgozz csak...” Borzasztó keserűséget éreztem a hangjában. Legszívesebben megragadtam volna a kezét, magamhoz öleltem volna, de valami ostoba góg, gyerekes büszkeség visszatartott. Azt hiszem, akkor vesztettem el.

Anyám más volt. Ő folyton rajtam csüngött. Néha szinte megölt a szeretetével. Vele mindent megbeszélhettem. A csajokat is. Mindenről tudott. Na, jó: nem mindenről, de a fontosabb dolgokról igen. Szerette, ha hozzábújok. Mégis, amikor odakucorodtam, vagy átöleltem, gyakran az a bizonytalan érzés kerített a hatalmába, mintha elrévedne, valahová a messzibe nézne, a bizonytalan múltba. S mintha karjai, melyekkel szinte abroncsként szorított magához, egyúttal a közelség mértékét is megszabnák. Csak a tizennyolcadik születésnapomon értettem meg az okát.

Azt hiszem, anyámnak az volt a vágya, hogy minél tovább megőrizhessen magának. Túlszeretett. Meg akart védeni a világtól. A rontástól. Legszívesebben hermetikusan elzárt volna minden külső hatástól. Burokba foglalt. Ma már talán ő is látja: ezzel csak azt érte el, hogy nem tudtam felkészülni a kihívásokra. Hogy nem alakultak ki bennem a szükséges reflexek. Hogy naiv

rácsodálkozással csöppentem bele a nagykorúságba. Az pedig elragadott, mint az örvény.

Kamaszként persze egyre terheesebbnek éreztem anyám önző imádatát. Zavart és bosszantott, ahogy rátelepedett az életemre. Gyakran megbántottam emiatt, mert egyszerűen nem akarta megérteni, hogy kinőttem abból a korból, amikor minden lépésemhez az ő segítségét igényeltem. Hogy már nekem is vannak önálló elképzeléseim, döntéseim. Sok sebet ejtettem rajta, mégis mindig megbocsátott, hisz az egyetlen voltam, akire ráönthette szeretetét. Mert apámmal akkor már elhidegült a kapcsolatuk.

Hogy közöttük mi történt, akkor még nem tudtam pontosan. Illetve valamit mégis megéreztem... Valaha azonban nagyon szerették egymást, abban biztos vagyok. Anyám most is őrzi azokat a relikviákat, amelyek erre a valamikori szerelemre emlékeztetik. Gyerekkoromban gyakran mesélt arról, hogyan ismerték meg egymást. De ez egy másik történet.

Apám többre volt hivatott. Bár – ha úgy vesszük – figyelemre méltó, amit elért. A Műegyetemen végzett a hatvanas évek közepén, de alig néhány évet dolgozott a szakmájában, mert – ahogy ő szokott fogalmazni – „kiemelték”. Pártkádérként futott rövid életű karriert. '74-ben azonban kizárták az MSZMP-ből. Ezután üzemmérnök lett. A rendszerváltás környékén azonban a gyárat megvette egy német cég. Előbb átszervezések kezdődtek, majd rövidesen teljesen bezárták. A szerelőcsarnokok egy részét ma raktárként használják, a régi irodaházban turkálótól virágüzletig, kulcsmásolótól használt bútorkereskedésig minden megtalálható. Mini-pláza. Csak így emlegeti a helyi köznyelv.

Apám kényszervállalkozó lett. Egy fürdőszobai berendezéseket forgalmazó cég számára gyűjtött vásárlókat a környező falvakban. A kocsjában hurcolta a mintakollekciót, prospektusokat, és így járta a megyét. Ezzel egyidejűleg a szomszédos településen, Kisberekben nyitott egy kis üzletet, ahol aztán 90 ószén polgármester lett... Furcsa, kacskaringós élet az övé. Ha úgy vesszük, valóban elmondhatja, hogy sikeres ember. De tudom, hogy mindez igazából nem elégítette ki. Mert valójában író akart lenni. Jelentek is meg munkái. Írt szociográfiát. Próbálkozott versekkel, novellákkal. Néha elolvastam egy-egy folyóiratban megjelent versét. Nemigen értettem. De egyszer egy házibulin, pontosabban egy házibuli után, hajnal felé, mikor a többség már szétrebbent, maradtunk hárman-négyen, akiknek nem volt még kedvünk mozdulni, a házigazdánk elővett egy irodalmi antológiát. „*Remek verset írt az öreged*” – mondta, és felolvasta. Akkor ott, félig az alkohol ködében heverve, valami döbbenetes megvilágosodáson estem át. Egyszerre minden új értelmet nyert. Egy pillanatra megértettem apámat. De a köztünk húzódó szakadék addigra már áthághatatlanak bizonyult.

Vivient egyébként az előbb említett versnek köszönhetem... Hogy aztán pocskéul bánjak vele is. Mint mindennel, amit ajándékba kaptam az élettől. Mert – most már tudom –, semmit sem voltam képes igazán megbecsülni. Pedig Vivient szerettem.

Évek múlva – mikor már túl voltunk néhány nagy viharon –, vettem neki egy könyvet. Szász Imre Ménesi út című regényét. Ma is itt ég bennem, ahogy arról a könyvről és a könyvön keresztül a kapcsolatunkról beszélt: „Ilyen földközeli is lehet szép életet élni. Semmi szirup, semmi szentimentalizmus, mégis gyönyörű... És félelmetes... Különösen, hogy szinte minden fontos gondolatát magunk is megfogalmaztuk már azon a bizonyos lélekápolós estén.” (A kettőnk kommunikációjában lélekápolós esteként az egyik szakítási kísérletünk időpontja vonult be. Furcsa nap volt. Kölcsönös szemrehányásokkal, veszekedéssel, sírással indult, majd lett belőle egy egész éjszakát kitöltő meghitt beszélgetés. Akkor jöttem rá, hogy mennyire nem figyeltünk egymásra, pontosabban: hogy én mennyire nem figyeltem rá, mennyire csak a saját önző, provinciális érdekeimet tartottam szem előtt, s hogy Vivienben mennyi odaadás, önfeláldozás és szinte már fájó szeretet és szeretetéhség van...)

„Azt hiszem, amikor nekem adtad a könyvet, nem volt más szándékom, mint egyszerűen csak bemutatni a felismert párhuzamokat. Hiszen ugyanazok a kínok, küszködések fogalmazódtak meg, amiket magunk is átéltünk. Látom, nem te vagy az egyetlen férfi, aki nem érzi meg a körülötte zajló dolgokat, csak ha kinyitják rá a szemét, és akkor is leginkább úgy reagál: tessék engem így elfogadni, ilyennek, amilyen vagyok, mert már nem tudok megváltozni. Én pedig ezt nem tudom mindig jól kezelni, holott valójában nem is akarok gyökeresen megváltoztatni, hisz akkor az már nem is te lennél. Csak szeretnék egy kicsit magamhoz csiszolni... Azt azért köszönöm, hogy soha nem álltál... Igaz, ezzel önnön szabadságod őrizted – ami nem baj –, nem mintha nem esett volna jól egy szép álomban ringatózni, de becsapni egyikünk sem akarta a másikat. Azt hiszem, néha a fájdalom is – amitől folyton meg akarjuk megkímélni egymást –, előre viszi az embert. Te már jóval a könyv előtt megfogalmaztad: ennyit tudsz adni nekem... Belátom, mindketten magunknak való emberek vagyunk, bizonyára rám is ragadtak már olyan rigolyák, amikről nem tudnék, de talán nem is akarnék leszokni. Nagyon találónak gondolom az Anna búcsúlevelében azt, amit a lépcsőfokokról írt, úgy érzem, mi is megmásztuk a mienket a legmagasabb fokig, nincs már hová lépniük – legalábbis azokkal a személyiségjegyekkel és családi állapottal, amivel rendelkezünk. S ha volna is út tovább, az rengeteg megalkuvást, beletörődést, szenvedést okozna, és leginkább lefelé vezet. Mert hiányzik belőlünk az, amit a könyv a meglepetés örömeinek nevez. Én ezt nem tudtam neked ilyen pasztikusán megfogalmazni, csak arról panaszkodtam, hogy nincs semmi váratlan a kapcsolatunkban, ha csak az nem, hogy ma megint közbejött valami, és ismét nem tudunk találkozni... Elmondtad, hogy te nem igazán tudsz udvarolni, én meg egyszerre zúdítottam rád az összes szerelmemet. Ami neked talán sok volt, megfulladtál benne, nem tudtál mit kezdeni vele, én pedig kiadtam mindent... Már nem kezdeményezek örültségeket, és nem nagyon találok az újratöltődés forrását, pedig igényem lenne rá, de nem érzem, hogy neked is...”

Csak dadogni tudtam, mert éreztem, roppant érzékletesen és pontosan írta le a kapcsolatunkat. Annyira szépen, hogy szinte már fáj. „Azt hiszem, egy kicsit mindketten félünk. Ezért tépjük, marcangoljuk egymást. De talán épp ez a biztosítéka a szerelmünknek: ez a tépelődő, gyötrődő összetartozni-vágyás. A hiány érzése. Mert

amíg hiányzol, biztosan tudom, hogy szeretlek." Ilyenféle ostobaságokat hordtam össze. Bután viselkedtem. S főként gyáván... Vivien akkor már házasságban élt. Férje volt, gyermeke. Titkos viszonyunkban a kockázatot kizárólag ő viselte. Nem tudtam, mitévő legyek. Pedig a megoldás kulcsa ott volt a kezemben. Egyszerűen csak át kellett volna ölelnem, és nem engedni el soha többé. De képtelen voltam. Sohasem tudtam eljutni a döntő elhatározásig. Az utolsó pillanatban mindig megtorpantam.

Vivien előtti kapcsolataim jórészt felszínes flörtök voltak. Jobbára néhány hétig tartottak, vagy addig sem. A haverok, akikkel együtt lófráltam, sportot űztek az egyéjszakás kalandokból. Olykor én is velük szédültem... Ma már – azt hiszem – meg tudnám becsülni a szerelmet.

Furcsa, de mindig is volt valami homályos érzésem, hogy én semmit sem tudok megtartani, ami igazán fontos számomra. Ha jól meggondolom, egész eddigi életem arról szólt, hogy a hiányaimat számolgattam. Pedig látszólag mindenem megvolt. Mégis arra kellett rádöbbenem, hogy valójában semmim sincs. Talán mert sokáig mindent készen kaptam. Mert nem kellett megharcolnom semmiért. Most pedig? Magad is láthatod... Arra vagyok kárhozthatva, hogy itt, a rideg falak között húzzak le nyolc hosszú évet.

Most aztán van időm átértékelni az életem. Más dolgom sincs, mint azon töprengni, hogy mit és hol rontottam el. Hol bicsaklottak ki a dolgok. Szükségszerű volt-e mindaz, ami történt velem. Így kellett-e történnie. Csupa kérdő mondat, de én sokáig nem tettem ki a kérdőjelet, s a kérdések helyén inkább állítások zsúfolódtak. Óvatos állítások persze. Mintegy alátámasztandó a determinációt. S ezzel a felelősséget is levéve mindannyiunk válláról. Mert ez volt a könnyebb. Ez volt a biztonságosabb. Elbújni a megváltoztathatatlanság árca mögé. Elhitetni magammal, hogy nem volt mit tenni... Ma már tudom, hogy ez merő önbecsapás. Ostoba önkímélet. A lelkiismeret jegelése. Mert mindaddig, amíg elbújni akartam a felelősség elől, amíg másokra, vagy épp a sorsra próbáltam terhelni a saját saramat, nem éreztem megkönnyebbülést. De mióta szembe merek nézni történetekkel, mintha enyhülnének a görcsök.

Egyre világosabban látom, melyek voltak az életemben azok a pillanatok, amelyek meghatározónak bizonyultak, amelyek irányt szabtak. Azt mondod, nem érdemes a múlton agyalni, hisz úgysem tudjuk megváltoztatni, semmissé tenni a történeteket... De hát nem is ez a cél, hanem hogy értelmet tudjak adni a mindennapjaimnak. Hogy be tudjam bizonyítani magam előtt: van miért tovább élni. És szinte mindennap okozok magamnak valami meglepetést. Szinte mindennap eszembe villan valami rég elfeledett kép a homályos múltból, ami megmosolyogtat, ami szeretettel tölt el, és – bevallom férfiasan – néha meg is ríkat. Ezért jó itt a cellában egyedül. Itt senki nem látja a könnyeimet, senki nem hallja, ha fölnevetek, vagy ha – mostanában gyakran kapom magam rajta –, magamban beszélek.

Apámról, anyámról már meséltem. Talán valamelyest az is kiérezhető volt a szavaimból, hogy a mi viszonyunk – az ő minden törekvésük ellenére – valahogy suta maradt. Hosszú ideig nem értettem, hogy miért. Csak azok a tudat alatti

dolgok motoszkáltak az agyamban, amiknek képtelen voltam magyarázatát adni. Hogy amikor anyám átölel, akkor tulajdonképpen nem engem ölel. Hogy apám szinte megerőszkolja magát, nehogy olyan gesztusokra ragadtassa magát, amelyek lebontanák a köztünk épült falat.

Mindig is úgy éreztem, hogy apám menekül valami elől. Akkor még nem tudtam: hogy leginkább önmaga elől. A múltja elől. S mert nem akart anyámnak fájdalmat okozni. Mert ott lapult köztük valami titok, valami kibeszéletlen, homályos dolog, amiről ugyan mindketten tudtak, de azt hitték, akkor tesznek jót, ha hallgatnak róla, ha nem említik, ha hagyják az idő ködébe veszni. Pedig ez az emlék volt az, ami közénk – közénk – állt, ami ott feszült a mindennapjainkban, és ami lehetetlenné tette, hogy normális életet éljünk.

Ezt a rejtélyes érzést tovább fokozta a véletlen kiszámíthatatlan szeszélye. Egyszer egy verskéziratot kerestem, amit Viviennek akartam adni, ezért turkáltam apám fiókjában. Rég szeretett volna már egy olyan igazi, kézzel írott-javított eredeti példányt. Én meg lopni akartam neki egyet. Úgy gondoltam, apám úgysem veszi észre. Akkortájt nemigen írt már, lekötötték a politikai küzdelmek, a községirányítás gondjai. Egyébként, hidd el, nem szokásom idegen holmik közt kotorászni, most pedig föl sem merült bennem, hogy tilos dolgot művelnék. Apám sosem zárta kulcsra a fiókot, nyilván nem is emlékezett már arra, hogy titkot rejteget. Így találtam meg a levelet, pontosabban levéltöredéket. Gondosan össze volt hajtogatva, és ott lapult a régi kéziratok között. Nem tudom, miért olvastam bele, hisz nyomban láttam, hogy nem apám kézírása. Ott ültem a kihúzott fiók mellett, és föltárult előttem egy mindaddig titkolt, ismeretlen világ.

...nem mentségeket akarok keresni – sőt... Valóban úgy gondolom, kicsit megült a dolog, olyan, mintha csak a megszokás mozgatna bennünket. Ne értsd félre: nekem minden perc, minden veled töltött óra öröm, s hidd el, most sem akaszkodtam volna rád akaratod ellenére, de jól esett volna, ha legalább megemlíted, hogy szeretnéd, ha veled mennék, s nem azzal vezeted be, hogy ne haragudjak, de nem vihetsz magaddal. Az önérzetemnek tett volna jót, ha hagyod, hogy én mondhassak nemet.

Bocs, de megpróbáltam kiírni a sérelmeimet, hogy holnap ne tűnjek túl nyugósnek. Meg kellett tennem, mert már megfojt, felőröl ez a kettősség. És különösen az a tudat, hogy számodra most is az volt a legfontosabb, hogy fájdalmat okoztál Évának. Az meg sem fordult a fejedben, hogy netán nekem is vannak érzéseim, s hogy egy ilyen beszélgetés bennem is nyomokat hagy. Persze velem könnyű, hisz nem követelek részt az életemből, beérem néhány lopott órával. (Tudom: én magam választottam.) Egyébként már rég motoszkál bennem egy kérdés, de most aligha jó az időpont egy igaz válaszhoz..."

Egy többoldalas levél egyetlen lapja volt ez. Az írójára akkor még nem derült fény. Csak az vált világossá számomra, hogy apám életében van (volt?) egy másik nő is. Nem tudom pontosan felidézni, mit éreztem. Csalódást? Riadalmat? Meghökkenést? Megvetést? Gyűlöletet? Sajnálatot? Azt hiszem, mindegyik ott motoszkált bennem. Mindenesetre furcsa és szokatlan volt, hogy a morális szempontból kikezdehetetlennek hitt apám, lám, megcsalta anyámat. Akkor még

nem tudtam, hogy ki ez a nő. Még a nevét sem. Azt meg pláne nem, hogy ő az édesanyám. Csak azt éreztem, hogy valaki betolakodott az életünkbe. Mégis az a legfurcsább, hogy amikor elmeséltem az egészet Viviennek, mert vele meg kellett osztanom a felfedezésemet, ki kellett beszélnem magamból, emlékszem, hogy az első mondata szíven ütött: „*Szegény asszony...*” Ezt mondta. Az ő különleges női ösztöne rögtön megérezte ennek a helyzetnek a fonákságát. Míg én talán titkon anyámat sajnáltam, s apámat kárhoztattam – de még inkább ezt az idegen nőt, aki apám és anyám közé állt –, addig ő ezt az ismeretlent vette a szárnyai alá... „*El tudod te képzelni, milyen lehet egy titkos kapcsolatban élni? Kiszolgáltatottan... Mennyi lemondás, megaláztatás húzódik meg egy ilyen viszony mögött? Örökké másodhegedűs szerepre kárhoztatva, lopott órácskák erejéig?*” De én akkor ezt még nem értettem.

A tizennyolcadik születésnapom előtti napokban már érezni lehetett anyámékban a feszültséget. Mindketten rettenetesen izgatottak voltak. Sugárzott minden mozdulatukból. Egy éjszaka, álmomból felébredve, hallottam, hogy a hálósobában fojtott hangon beszélgetnek. Suttogtak, de az éjszakai csöndben szinte minden szó áthallatszott. Anyám izgatott hangját hallottam: „*Biztos vagy benne, hogy meg kell tudnia? Nem okoz ez törést benne? Én olyan ideges vagyok... Hogy fogunk élni ezután...*” Apám nyugtatni próbálta: „*Kedvesem, emlékszel? Megígértük. Egyébként pedig Zoltánnak joga van megtudnia az igazságot.*” „*De pont most? Én anynyira törekenynek látom... Hogy fogja majd feldolgozni? És mi lesz azután? Hogy néz majd ránk? És mi hogy nézünk a szemébe? Én egyszerűen nem tudom elviselni ezt a feszültséget. Beleőrülök. Már napok óta csak ez jár a fejemben, semmire sem tudok koncentrálni. Az iskolában azt veszem észre, hogy nem figyelek a gyerekek feleletére, nem tudom, hogy mit mondtak, mert az agyam egyre csak azon jár, hogy mi lesz Zoltánnal...*” „*Látod – hallottam apám hangját –, épp ezért kell végre tisztába tenni mindent. Hidd el, téged is megnyugtat majd, megkönnyebbül a lelked, ha túl leszünk rajta.*” Nem értettem, mi az a titok, ami ilyen nyomasztóan hat anyámra. De ettől kezdve már én is rettegetem a születésnapomtól.

Aztán eljött a nagy pillanat. Kezdetben minden a szokott forgatókönyv szerint zajlott. Délben megjöttek nagyanyámék, hozták a kedvenc almatortámat, befutott apai nagyapám is. A nagyit akkor már pár éve eltemettük. Az ebéd valóban fejedelmi volt. Anyu a kedvenceimet készítette. Keresztanyám szokás szerint telefonon köszöntött. Ahogy máskor, most se tudott jönni, de biztosított róla, hogy erősen gondol rám, és nagyon szeret, és megkéri anyámat, hogy az ajándékát majd ő adja át. Tudni kell, hogy keresztanyám rendkívül elfoglalt üzletasszony. Ezúttal Spanyolországból hívott, ahol az üzleti élet fáradalmait pihente. Nagyapám megjegyezte, hogy ennek a Marinak milyen óriási mázlija van. Megfogta az Isten lábát ezzel a házassággal. Feleségül ment egy milliomoshoz, majd gyorsan eltemette. Azóta pedig éli világát. Nekem ezúttal egy videó-mozi-rendszert küldött, amit Ausztriában vett. Mivel akkortájt idehaza még nem volt mindennapos dolog az efféle, bizony a haverok hetekig a csodájára jártak. Elfújtam a születésnapi torta gyertyáit, jöttek a nagyszülők ajándékai.

Szegénykéim váltig mentegetőztek, hogy Marival ők nem tudják fölvenni a versenyt, csak szerény ajándékkal tudnak kedveskedni. Nagyanyáméktól egy karórát kaptam, ezt, ami most is itt van a karomon. Apai nagyapámtól pedig Weöres Sándor összes műveit. *„Törekedj a teljesség felé!”* – mondta, miközben jóságosan megsimogatta a fejemet. Anyáméktól nem kaptam semmit. A nagyszülők nyilván be voltak avatva, mert ők sem forszírozták a dolgot, nem kíváncsiskodtak, mint máskor, hanem egyszer csak, szinte vezényszóra, mindegyikük kezdte úgy érezni, hogy nekik most már haza kell menniük, mi csak ünnepeljünk tovább. Az egész valahogy furcsa volt. Máskor mindig itt ültek estig. Anekdotáztak. Nézegették a régi fényképeimet, a gyerekkori felvételeket. Most meg ez a megmagyarázhatatlan sietség. És amikor elmentek, velük a derű, a jókedv is elszállt. Anyám szinte magába roskadt. Apám a szakállát vakargatta. Töltött magának egy pohár bort. *„Ne igyál!”* – kérlelte anyám. – *„Még vezetni fogsz...”* Apám azonban megrázta a fejét. *„Ennyi nem árt”* – mondta, és töltött nekem is, anyámnak is. *„Azt kívánom – mondta kissé patetikusan – hogy egész életedben legyél nagyon boldog, és ne feledd, bármit hozzon is a sors, mi veled, melletted vagyunk.”* *„És nagyon szeretünk”* – sóhajtotta könnyek között anyám, és a nyakamba borult. Koccintottunk. Továbbra sem tudtam mire vélni a dolgot. Hanem ekkor apám azt mondta, hogy vegyem a kabátomat – április volt, de kissé hűvös tavaszi szél fúj -, és menjek vele. Anyám is öltözött. Nem kérdeztem semmit. Innentől kezdve valahogy belém fagyott a szó, mert éreztem, hogy most olyasmi történik velem, ami meghatározó lesz egész további életemre nézve. Beültünk a kocsiba. *„Kösd be magad!”* – mondta apám, és elindult. Ha van tökéletes csönd, akkor az, amit a kocsiban éreztem, az volt. Mintha minden zaj, a járművéké is, megszűnt volna. Az iskolarádió süketszobájában sem éreztem ehhez foghatót. Néztem az utat, néha, lopva apám arcát, és anyámét a tükörből. Anyám pityergett, remegett a szájszéle. Apám mereven nézett maga elé. A kocsi falta a kilométereket. Egy kisközségbe mentünk, Namény közelében. Elhaladtunk a templom mellett. Emlékeztem, korábban egyszer apám elhozott már ide, megmutatta ezt a koraközépkori templomot. Most azonban lekanyarodtunk egy mellékútra. Elfogytak a házak. A temető kapujában álltunk meg. *„Gyertek”* – mormogta szinte csak maga elé apám, és kiszállt. *„Miért jöttünk ide?”* – kérdeztem, mert most már magam is megijedtem. *„Gyere csak, Zoltán, ne félj!”* – ölelte át a vállamat apám, és éreztem, hogy ő is fél. Szinte remeg. Hosszan haladtunk befelé a szűk ösvényen, mígnem egyszer csak egy szépen gondozott sír előtt megálltunk. Észrevettem, hogy anyám pár méterrel lemaradt. Nem jött a sír mellé. A márványtömböt néztem, amelyen három név szerepelt. Balla Zoltán, született 1928-ban, felesége: Csepregi Erzsébet, született 1931-ben, és lányuk, Balla Anikó, született 1951-ben. Feltűnt, hogy valamennyien 1975-ben haltak meg. A márványból faragott sírkövön fénykép is volt: egy fiatal, kedves arcú, mosolygós nőt ábrázolt. Apám kezembe nyomott egy szál rózsát. *„Tedd a sírra, fiam... Ő az édesanyád.”* Kiszaladt a lábamból minden erő. Arra emlékszem, hogy apám a sír melletti padhoz támogott, anyám a másik oldalról karol belém.

Összezavarodott bennem minden, hisz most tudtam meg, hogy mindaz, ami eddig körülvett, amiben éltem, csak egy kitalált világ volt. Idő kellett, míg fel tudtam dolgozni a történeteket. „Nagyon szerettem őt” – mondta apám, amikor este bejött a szobámba. Aztán egyre több részlet tárult fel. „Akkor már pár éve házasságban voltunk édesanyáddal... Mit is mondok. Évával...” Segíteni próbáltam: „Bármi is történt, engem ő nevelt fel. Nekem ő marad az édesanyám. Még akkor is, ha tényleg szeretném megismerni az igazit” – motyogtam. Éreztem, hogy apám rettentően hálás ezért a mondatért. „Tudod, Évát még az egyetemen ismertem meg. Nagy, mindent elsöprő szerelemnek indult a miénk... Aztán valahogy kialudt a tűz... Akkor jött Anikó...” Elmerengett egy kicsit. „Nem zavar, ha rágyújtok? – kérdezte később. Mondtam, hogy nem. Pedig otthon sohasem szokott dohányozni. Csak a hivatalban vagy az értekezleteken.

„Tudod, az egyetem után alig dolgoztam a szakmámban. Mindössze egy évig. Akkor indult az új gazdasági mechanizmus. A pártvezetésben – a helyi szervezetekben is – váltás készülődött. Így történt, hogy '68 őszén behívtak a Járási Pártbizottságra. Párttag voltam. Mindenki az volt, aki vinni akarta valamire. Lekádereztek. A származásom megfelelő volt. A végzettségem is. Igaz, a foxi-maxit azért még el kellett végezni. Így hívtuk a marxista-leninista egyetemet... De beleiltem az elképzelésekbe. Kineveztek a Járási Pártbizottság agitpropjának. Rendszeresen jártam ki vidékre. Tartottam a kapcsolatot a helyi pártalapszervezetekkel, vittem a propagandaanyagot, értekezleteket szerveztem, ilyesmi. Sajat kocsit kaptam, ami nagy szó volt akkoriban. Nem Volgát, mint a vezetők, csak egy Moszkvicot. Ezzel jártam a környéket. Aztán '71-ben nyugdíjazták a keremendi községi párttitkárt. Engem javasoltak a helyére. Igazából ma sem tudom, hogy előrelépés volt-e vagy bukás. Sokan bukásnak értékelték akkoriban, hisz mindenki befelé törekedett, a városba. Én azonban sikerként éltem meg. Közel a harminchoz biztosnak tűnő egzisztenciám volt...

Hát ott, Keremenden ismertem meg Anikót. Addigra a házasságunk Évával már eléggé elszürkült. A sok vita, veszekedés egyre jobban eltávolított minket egymástól. Nehezen tudta feldolgozni, hogy az elfoglaltságaim miatt alig-alig látott otthon. Ráadásul iszonyúan féltékeny volt. A többnapos megyei vagy országos értekezletek, továbbképzések kétségkívül sok lehetőséget teremtettek alkalmi ismeretségekre. De ezek nem voltak komoly kapcsolatok. Csak ez az egy volt az, Anikóval... Ez viszont alaposan feldúlta az életünket... – Lehajtotta a fejét. Percekig hallgatott. Nem sűrgettem. Láttam, hogy teljesen a múltba réved, s hogy a feltoluló emlékek egészen fogságukba ejtik. Végül elnyomta a körmére égő cigarettát, és folytatta: – A viszonyt persze titkoltuk. Mert akkor az volt a világ rendje, hogy csalni, hazudni szabad, csak senki észre ne vegye. A látszat mindennél fontosabb volt. És az elotársak nem túrték, ha valaki foltot ejt a látszaton... De ezt hagyjuk... Nem ez volt a fő ok. Úgy érzem, minden másként alakult volna, ha Évának és nekem gyermekünk születik. De nem született. Az első években mi nem akartuk. Lakás kellett, bútorok. Meg az előmenetel is fontos volt. Egyikünk sem eshetett ki a munkából... Aztán pedig – mikor már fölkészültünk a gyerekekre –, jött Éva vetélése. Iszonyú volt. Épp a gyerekszobát tapétáztuk. Éva fölmászott a létrára... Pedig kértem, hogy ne... Egyedül is meg tudtam volna csinálni. De segíteni akart...

Persze akkor azt egyikünk sem gondolta, hogy ennek örökre szóló következményei lesznek. Pedig így történt. A legjobb orvosokat kerestük föl, hogy segítsenek, de bárkihez fordultunk, azt a választ kaptuk, hogy semmi remény. Többé nem lehet gyerekünk. Azt hiszem, igazából itt romlott el minden. Attól kezdve kiszikkadt, elsilányult az életünk. Éván olykor a depresszió tünetei jelentkeztek, máskor meg hisztérikusan viselkedett. Rengeteget veszekedtünk. De valahogy mégis együtt maradtunk. Magam sem tudom, miért. Mert így volt kényelmesebb? Mert megszoktuk egymást? Mert nem mertem magára hagyni ebben az állapotában, nehogy valami örültséget kövessen el? Nem tudom. Mostanában gyakran szoktunk erről beszélni. De ő sem tudja a választ. Illetve azt mondja, hogy nyilván a Gondviselés akarta, hogy így legyen. Mert így mégiscsak lehetett egy fia. Amit az élet elvett, egy kis csavarral visszaszolgáltatta. Még ha ehhez meg is kellett halnia Anikónak...

Apám újabb cigarettát vett elő. Mivel hamutartó nem volt a szobámban, abba a kis korondi cseréptányérba szórta a hamut, és nyomta el a csikkeket, amit Vivientől kaptam. Néztem a kezét, láttam az alig észrevehető, finom remegést. „Nagyon messziről indultam” – csóválta a fejét, és szemét lehunyva fújta ki a füstöt. – „De azt hiszem, el kellett mondanom mindezt, hogy megérthess...”

Éreztem, hogy azt szeretné, ha azonosulni tudnék vele. Ha elfogadnám, amit tett. Megértést várt. Megerősítést. Mert számára most mindennél fontosabb, hogy ne veszítse el a fiát. Holott belül, a lelke legmélyén bizonytalán ő is tudta, hogy már rég elveszítettük egymást. De most talán esély kínálkozott a visszaútra. És ezt semmiképp sem akarta elrontani. Mert akkor minden végérvényesen tönkremegy. Ilyesmit éreztem, de nem tudtam neki segíteni.

„Amikor Keremendre kerültem, a volt főnököm, a járási első titkár, azt mondta nekem útravaló tanácsként: »Miklós, jegyezd meg, hogy egy ilyen pozícióban egy megbízható titkárnőnél nincs semmi fontosabb. A jó titkárnő remek pszichológus és kiváló emberismerő. A jó titkárnő mindenbe belelát. A legbensőbb ügyeidbe is. Mert csak így tudja, hogy mikor kell bevezetni hozzád a vendéget, vagy mikor kell letagadnia, hogy egyáltalán ott vagy. Mikor kell falaznia, ha a feleséged keres, és mit kell tennie, ha a főhatóságtól jön le valaki. De ami a legfontosabb: a titkárnő sohase legyen a szeretőd!« Mosolyogtam rajta, ő pedig bizalmasan hátra veregetett: »Aztán csak ügyesen!«

A keremendi viszonyokat jól ismertem, korábban gyakran megfordultam a faluban. Jó tapasztalataim voltak – ha nem így lett volna, el sem vállalom a feladatot. Hanem ami a titkárnőre vonatkozó tanácsot illeti, arról bizony hamar megfélemlkeztem. Már kinevezésemkor megkeresett Patai Jóska – ő a megyénél dolgozott –, hogy van neki egy keresztlánya, idevalósi a faluba, most kezdi a harmadévet a főiskolán, orosz-gyorsgép szakos, ügyes, talpraesett lány, örülne, ha találnék neki valami munkát. Zsófi, az előző titkárnő igen régi bútoradarab volt, tán egyidős a párttal, ráadásul bármit mondtam vagy tettem, sose mulasztotta el megjegyezni, hogy Kapocsi elotárs ezt így meg így csinálta. Hamar ráuntam Zsófikára. Behívtam hát Patai keresztlányját egy ismerkedő diskurzusra. Mit mondjak: meg sem kellett szólalnia, már tudtam, hogy övé az állás. A megkezdett félévet még befejezte a főiskolán, majd elintéztük, hogy levelezőn folytathassa a tanulmányait. Kedves, tünteményes kislány volt. Mégis hónapok teltek el, míg egymásra

találtunk... Egy kiküldetésen jöttünk össze. Azok az idők életem legboldogabb szakaszát jelentik. A bujkálás, a titkolózás ellenére. Aztán beütött a krach. Engem kizártak a pártból, el kellett mennem Keremendről, ő meg terhes lett. Nem tudtuk, mi tévők legyünk. Leányanya? Az akkori erkölcsi normákba – különösen falun – ez nemigen fért bele. Én viszont elgyávultam. Nem mertem felvállalni a kapcsolatunkat. Kérleltem, hogy vetesse el a gyereket. Ő azonban félt a terhességmegszakítástól. Évára hivatkozott, akinek már sohasem lehet gyereke... És persze félt az egész hercehurcától, amivel akkoriban terhesség-megszakítás járt... Hirtelen elromlott minden. Veszekedtünk, martuk egymást. A gyávaságom erősebbnek bizonyult a szerelemnél. Talán a lelkiismeretnél is. Végül mégis kierőszakoltam, hogy elmenjen egy orvoshoz. Én vittem be Nyíregyházára. Akkor derült ki, hogy bizony elszámoltuk magunkat. Már késő... Összeomlottam. Nem bírtam tovább cipelni a titkot. Elmondtam mindent Évának, aki meglepően megértőnek bizonyult. Nem háborgott, nem hisztériázott. Csak megkérdezte, mi a szándékom. Ráztam a fejemet, hogy nem tudom. »Az nagy baj« – mondta sajnálkozva... Talán ezen múltott, hogy mellette maradtam... Hogy megbocsátott-e, hogy megbocsát-e valaha is, nem tudom. De mindenképpen hálával tartozom neki. Mert kitartott mellettem. És mert felnevelt téged... Anikó pedig – miután szakítottunk –, úgy döntött: végigcsinálja egyedül... Elköltözött Keremendről. Nem akarta, hogy a falu a szájára vegye... Hetekig nem hallottam róla. Csak amikor a baleset történt...”

Elfordult, hogy ne lássam a könnyeit. De nem is kellett látnom. Azok a könnyek bennem is végigfolytak.

„Egy este Patai Jóska telefonált. Azt mondta: baleset történt Anikóval. S hogy menjek gyorsan a megyei kórházba, ha még életben akarom látni... Éva azt mondta, ő is velem jön. Azonnal kocsiba ültünk... Anikó a halálos ágyán csak téged emlegetett. Közben az Éva kezét szorongatta, és sírva kérlelte: »Ígérd meg, hogy felneveled... Ígérd meg, hogy úgy neveled fel, mint a sajátodat!«”

Kedves Barátunk!

**Kérjük támogassa folyóiratunk megjelenését
személyi jövedelemadója 1 százalékaival!**

**Nemzeti Kultúráért és Irodalomért Alapítvány
18223086-2-42**